

Kunst **36**
Muziek **40**
Media **42**
Smaakmatrix **45**
Mode **46**
Beeld **48**
Boeken **50**
Geschiedenis **56**
Wetenschap **58**
Het Hoogste Woord **60**

vrj

Jeroen Hofmans abstracte eilanden 36 / Rapper Mula B maakt geen slechte keuzes meer 40 / Het jaar van Fortuyn in sneltreinvaart 42

Oorlog en soms niet

Babs Gons

Het gaat over de oorlog. En het gaat er ook niet over. Soms gaat het ook over stoeptegels en meer betaalbare woningen. Over windmolens en het eerste uur met korting parkeren in winkelstraten. Natuurlijk over het weer en over vrijheid. De definitie van vrijheid lijkt momenteel, nu de laatste maatregelen in de ban gedaan worden, heel simpel: de afwezigheid van oorlog.

Buiten ligt een matras op straat, al enkele weken, en het wordt niet opgehaald. Twee buurvrouwen hebben meldingen gedaan en we moppen een beetje op mensen die de grote rode sticker negeren waarop staat dat grofvuil niet zomaar op straat mag worden gezet maar dat je eerst een afspraak moet maken.

Het gaat over mensen die op ons lijken en wat zou het mooi zijn als daarmee bedoeld zou worden: mensen die op mensen lijken. Die het zijn. Menselijke mensen.

In het park loopt een ooievaar statig over het veld, hij loopt erbij als de baas van deze groene stadstuin en ik voel me te gast. Hij lijkt goedkeurend te knikken naar de mensen die her en der verspreid op het gras zitten.

Het gaat ook nog over moeders wier moederschap is afgenomen door toedoen van de Belastingdienst. Iemand reed tegen mijn auto aan, er zit geen briefje onder mijn ruitenwisser. Het gaat ook over Marina Ovsjannikova en wat er verder met haar zal gebeuren. En haar twee kinderen. Hoe leg je uit aan kinderen waar rechtvaardigheid begint en waar het ophoudt?

De oorlog spreekt tot ons tussen reclameblokken. De oorlog wekt ons in de ochtend via onze nieuwsapps. De oorlog komt aanrijden in gehuurde busjes en in oproepen op sociale media voor kinderkleding. De oorlog is ver en soms zo dichtbij als in ter beschikking gestelde tienerkamers. De nagels van de oorlog porren in onze laatste restjes ongelof.

Dat matras wordt, vrees ik, nooit meer opgehaald en moet misschien maar een vast onderdeel van onze straat worden. Ik raak nieuwsgierig naar het geleefde leven van het matras.

De oorlog is ver en soms zo dichtbij als in ter beschikking gestelde tienerkamers

Wie hebben erop geslapen, op gevreeën? Is er iemand op ten huwelijk gevraagd, op gescheiden? Is er op gebaard? Zijn er grote verliezen op geleden? Kleine verdrietjes in verdronken? Zijn er briljante ideeën op uitgewerkt? Is er op gekeken naar de oorlog via een scherm? Gezapt van talkshow naar talkshow, waar de oorlog moeiteloos wordt afgewisseld met licht vermaak?

De nieuwe buurvrouw rechts noemt me na de eerste ontmoeting al schat en neemt me zodanig even terug naar mijn oude buurtje, waar buurvrouwen je vaker wel dan niet schat noemen. Hier noemt niemand je schat. Daar viel een afgedankt matras op straat niet op, hier wel.

Buiten woedt oorlog en het matras ligt roerloos in de wind.

b.gons@parool.nl

Expositie Jeroen Hofman werkt op hoogte

De vijf Waddenen op hun mooist

Niemand ziet de vijf bewoonde Waddeneilanden zo fraai als fotograaf Jeroen Hofman, vanuit een hoogwerker met 20 meter lange arm. 'Wat een vlakverdeling en geometrische patronen!'

Jan Pieter Ekker
DEN HAAG

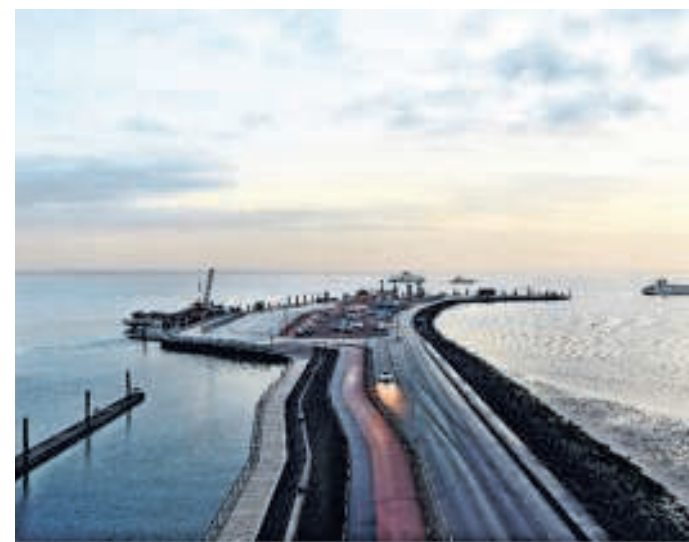

Lezers van *Het Parool* zouden Jeroen Hofman kunnen kennen van twee eerdere in het oog springende fotoseries. In de zomer van 2019 fotografeerde hij Amsterdamse parken in vogelperspectief, een jaar later legde hij rond 4 en 5 mei vanuit de hoogte de gaten vast die de Holocaust in de Amsterdamse binnenstad heeft geslagen.

Beide series schoot hij vanuit een hoogwerker met een 20 meter lange arm. Daarmee is hij begonnen toen hij bezig was met zijn (later met een Zilveren Camera onderscheiden) project *Playground* (2011), over de oefenterreinen voor calamiteiten van onder meer defensie, justitie en de brandweer. Aanvankelijk fotografeerde Hofman de terreinen vanaf de grond, maar al snel ontdekte hij dat het belangrijkste, namelijk het gebied zelf, op deze manier buiten beeld bleef. In navolging van voetbalveldenchroniqueur Hans van der Meer, die altijd met een keukentrapje op stap ging, en fotografen als Edward Burtynsky en Gregory Crewdson, die helikopters en vliegtuigen inzetten, besloot Hofman het hoger op te zoeken. "Ik heb gelukkig geen hoogtevrees, maar als het heel erg waait, vind ik het niet leuk. En de eerste dag ben ik vaak ook een beetje bang."

Hoogwerker

Voor zijn nieuwste project *Eiland* – vanaf vandaag te zien in het Fotomuseum in Den Haag – toog Hofman met zo'n zelfde, bij Boels in Noord gehuurde autohoogwerker naar de Waddeneilanden. "Een goede vriendin die op Texel is opgegroeid, had me jaren geleden gevraagd of ik bepaalde plekken voor haar wilde vastleggen

→ Hoogwerkerfoto's van de Wadden met van bovenaf het drenkelingenhuisje op Vlieland, de aanlegplaats van de veerboot in Ameland en schapen op Texel. FOTO'S JEROEN HOFMAN

→ Foto rechts: Hofman aan het werk.

‘Ik had het weleens gezien, maar van bovenaf was het veel mooier dan verwacht’

je ook gaat, je hangt constant boven een soort van lappendeken. Boven een patchwork van tuunwallen met schapen ertussen en sluffers met van die watertjes die meanderen naar zee. De zon die door de wolken komt en met licht op het landschap schildert... Ik had dat allemaal wel eens gezien, maar van bovenaf was het zoveel mooier dan ik had verwacht.”

Ruisdaelwolken

Hij loopt naar een foto met een paar schepen in het drooggevalen wad. Links in beeld lopen twee mensen. “Dit is een goed voorbeeld van hoe ik werk. Het is een kwestie van goed kijken, wachten, nog een keer kijken, nog een keer terug, net zo lang tot je het perfecte beeld hebt. Op deze plek ben ik zó vaak geweest, maar het was steeds niet goed. Maar op een dag hingen die mooie Ruisdaelwolken boven het wad en toen ineens kwamen die moeder en haar zoon het kader in lopen. Later kwamen ze me vragen wat ik aan het doen was. Ik heb ze toen de foto laten zien die ik had gemaakt. Bij mij kan je alles meteen zien op mijn laptop. Toen wezen zij me hun boot aan, die ligt linksboven. Een jaar later hebben ze de foto gekocht, die hangt nu in die boot.”

Een enkele keer zoekt Hofman het nóg hogerop. Het drenkelingenhuisje op de Vliehors, dat voorop zijn fotoboek staat, fotografeerde hij vanuit een helikopter. “Weet je hoe mul het daar is? Je komt daar zelfs niet met een dieplader doorheen, laat staan met een hoogwerker. Je mag er overigens alleen in het weekend overheen vliegen, doordeweeks wordt de Vliehors door het leger gebruikt als oefenterrein.”

“Het was eigenlijk een mislukte vlucht. Ik wilde een sluffer op Texel fotograferen, maar het weer was te slecht. Op de terugweg vroeg ik aan de piloot of ie nog effe over de Vliehors kon vliegen. Toen zag ik die lucht in mijn zoeker. Ik dacht: ooohhhh, dit is ‘m. Ik wist het meteen.”

Eiland van Jeroen Hofman: t/m 19 juni, Fotomuseum Den Haag. Het gelijknamige fotoboek is uitgegeven door Hannibal Books, 160 blz, 59 euro.

omdat ze zelf niet meer naar het eiland kan vanwege een evenwichtsstoornis. Toen ik steeds meer genoeg kreeg van alle drukte in de stad en in de parken, moest ik daar ineens weer aan denken.”

“Misschien was het sowieso niet zo’n goed idee om met een knaloranje glazenwassershoogwerker zonder vergunning het Vondelpark in te gaan. Er stonden geregeld boa’s onder aan mijn kraan die me een boete wilde geven, maar ik vertik het om een vergunning aan te vragen. Vragen om vergiffenis is beter dan vragen om een vergunning, vind ik.”

Hij loopt in de museumzaal naar een foto van een eenzaam, afgelegen huisje in het groen op Texel. “Op de eilanden zijn vergunningen niet nodig, zolang je er maar voor zorgt dat je niet in de weg staat. En dat gebeurt niet zo snel. We hadden op de kaart een paar locaties op Texel uitgezocht. Daar ben ik naartoe gereden, ik heb mijn hoogwerker geparkeerd en ging de lucht in. Het was zo mooi! Wat een vlakverdeling, wat een mooie geometrische patronen, wat een bijzonder lijnenspel en wat een kale horizon! Waar

Zo schizofreen kan een gaaf land zijn

THEATERCONCERT

HET GAAT GOED MET NEDERLAND

Door Tony Neef, Ruud Bos en Maaïke

Widdershoven

Gezien 5/3, Theater De Winsinghof

Te zien 20/3 (Amstelveen)

Het theaterconcert *Het gaat goed met Nederland* is er een vol verrassingen en een ijzersterk repertoire.

De kindertoeslagaffaire, stijgende energiekosten, de stikstofcrisis, de woningnood. En dan zegt de premier met zijn vrolijke kop op tv: ‘Het gaat goed met Nederland.’ Ruud Bos, Maaïke Widdershoven en Tony Neef bezingen het soms schizofrene karakter van Nederland.

Tekst en muziek van het titelnummer zijn van Ruud Bos, verrassing nummer een. De 86-jarige maker van ontelbare prachtige composities schrijft nu ook sterke liedteksten. Ook als conferencier en verteller van het maffe sprookje *Weeuwsnitje en de dweven zergen* van de Vlaamse schrijver Gerard Vermeersch verdient hij het volle licht op het podium.

De tweede verrassing is het reper-

toire. Eerder zochten Bos, Widdershoven en Neef het vooral in het meezinggenre voor publiek dat klasieters kende van de radio. Nu is het veel gewaagder en gemakkelijker met nummers als *Adem uit* (Wende) en *Puistenkop*, een smakelijke hertaling van *Yesterday* door Ivo de Wijs.

Fijne sneer

Erik van Muiswinkel deelt (muziek Ruud Bos) een fijne sneer uit naar het platte taalgebruik in de meeste raps, explosief uitgevoerd door Widdershoven. Klassiek repertoire is ook van de bovenste plank, zoals *Jaloezie* van Frans Ehlhart en Frans Mulder.

De grootste verrassing is het nummer *Freddy*, een beklemmende tekst van Jan Boerstael, met muziek van Ruud Bos en hartverscheurend mooi gezongen door Maaïke Widdershoven. Daarin daalt Boerstael nog wat dieper in de menselijke ziel dan Hans Dorrestijn deed met de regel *Kinderen horen niet te sterven*. De moeder van het jochie, van wie tien jaar later de resten zijn gevonden, haat kinderen van de leeftijd die haar zoon zou hebben gehad. Nu al kandidaat voor de Annie M.G. Schmidt prijs 2022.

Patrick van den Hanenberg

MAISON
AMSTERDAM

MARLIES
DEKKERS

CATWALK CLUB

theateravonden over mode,
nachtlevens en identiteit

i.s.m. Stichting Julius Leeft!
DE NIEUWE KERK
AMSTERDAM

23–24
MAART 2022